

Vijf vragen aan...

Alfons Crijnen

In de rubriek ‘Vijf vragen aan...’ wordt een meer of minder bekend VEN-lid aan u voorgesteld.

Tekst: **Deana de Zwart** Foto: **Nienke Hofstede**

Alfons Crijnen is als kinder- en jeugdpsychiater zowel verbonden aan De Waag, een forensische GGZ-instelling, als aan De Opvoedpoli in Amsterdam. Hij is de grondlegger van verschillende interventies op het gebied van kindermishandeling en gedrag (pesten) op school, zoals Taakspel en VoorZorg, en hij heeft samen met Herro Kraan de Maastrichtse Anamnese en Advies Scoringslijst (MAAS) ontwikkeld. Ook geeft hij de workshop ‘Kind en Moord’ over kinderen die getuige zijn van de moord op een ouder.

Hoe ben je ertoe gekomen een workshop te ontwikkelen over kinderen die getuige zijn van de moord op een ouder?

“Vanuit mijn werk raakte ik betrokken bij een gezin waarvan de moeder is vermoord door haar zwager. Twee kinderen waren in huis toen dit gebeurde: de een was vier jaar oud, de andere negen. Ik sprak deze kinderen over een periode van vijf jaar en mocht de gesprekken opnemen. Aan de hand van deze beelden is de workshop ontwikkeld. Te vaak worden kinderen die getuige zijn van de moord op hun ouders - of ander heftig geweld - niet gesproken, terwijl het van essentieel belang is voor de verwerking dat zij tot *disclosure* komen. Zo is met de jongste van vier na de moord niet gesproken door de recherche, omdat verondersteld werd dat hij niets had gezien. Er waren ook geen PTSS-kenmerken bij hem gesignaleerd. Vier maanden na de moord sprak ik hem. Hij kon exact vertellen wat er is gebeurd. Ik zag de razernij in zijn lijfje toen hij aangaf zijn oom te willen vermoorden. *The body keeps the score*: hij maakte steekbewegingen. In een paar minuten zag ik achtereenvolgens de boosheid, de angst en het verdriet. EMDR sloeg goed aan, maar vier jaar later kreeg hij slaapproblemen en nachtmerries. Na behandeling van deze angst met EMDR is ook het Woede, Wrok en Wraakprotocol van Herman Veerbeek (WWW-protocol) ingezet. Kort hierna hoorde het jongetje dat de dader was overleden. Toen pas was zijn opluchting compleet.

Zijn oudere zus maakte een heel ander proces door. Zij kon direct na de moord wel alles aan de rechercheur vertellen, maar bleek na vier maanden niet in staat om ook maar iets met mij te delen. Door in de workshop de beelden en de processen naast elkaar te laten zien, wordt duidelijk wat de werkingsmechanismen zijn die bij trauma spelen. Je kunt deze kennis doortrekken naar de gevolgen van alle huiselijk geweld, en het belang van *disclosure* en veiligheid benadrukken. Mijn boodschap is: Spreek met de kinderen die getuige zijn geweest van moord of ander heftig geweld. Maar dat kan pas als de recherche en hulpverleners voldoende kennis hebben over *disclosure* en traumaverwerking. Daarover gaat deze workshop.”

Hoe kom je tot *disclosure* bij de kinderen?

“Het is belangrijk om de kinderen te ontlocken waar ze last van hebben. Kinderen zijn eerder geneigd te vertellen wat ze hebben meegemaakt, als je ze kunt uitleggen hoe PTSS werkt. Als ze weten dat hun gedrag een normale reactie is op abnormale omstandigheden, dan geeft dat veel erkenning en opluchting. Ze krijgen daardoor meer grip op hun klachten. Het is belangrijk om door te vragen en het daarbij ‘klein’ te houden: ‘Je hebt vast weleens een ruzie meegemaakt. Heb je ook wel eens een ruzie meegemaakt waar het soms een beetje uit de hand liep? Of een ruzie waar je best een beetje van geschrokken bent? Klopt het dat je weer een beetje ▶

schrikt als je eraan terugdenkt?’ Zo kom je tot een verhaal waar je mee kunt werken. Bedenk dat het kind met het vertellen van het verhaal aan jou, dit net zo zeer aan zichzelf vertelt. Hij of zij erkent voor zichzelf dat het best wel heftig is geweest.”

In het vorige EMDR Magazine stelde Marja Rexwinkel de volgende vraag aan jou: “Hoe ga je om met het spanningsveld tussen enerzijds werken met vroege traumatisering en anderzijds de realiteit van het gepleegde delict van de patiënten, die vaak dader en slachtoffer tegelijkertijd zijn?”

“Ik maak in mijn werk geen onderscheid tussen dader en slachtoffer: er is altijd een verhaal en veel ‘daders’ hebben een geschiedenis als slachtoffer. Ik ga uit van onvermogen en niet van schuld. Dat geeft me meer mogelijkheden om in gesprek te blijven met ‘daders’. Hoewel ik ook patiënten heb met veel delinquente cognities, ben ik altijd gericht op het verhaal van de persoon dat zijn gedrag verklaart. Een 26-jarige jongeman bijvoorbeeld mishandelt zijn vriendin en is dagelijks *stoned* om maar rust in zijn hoofd te krijgen. Na acht sessies, gericht op herinneringen aan huiselijk geweld op jonge leeftijd, is het veel rustiger in zijn hoofd, kan hij zich veel makkelijker beheersen en is zijn cannabisgebruik een fractie van wat het daarvoor was. Vaak is er bij de patiënten al veel opluchting als ze hun verhaal hebben kunnen ver-

“Spreek met kinderen die getuige zijn geweest van moord of ander heftig geweld.”

tellen. De onderliggende PTSS kunnen we de laatste tien jaar dankzij EMDR steeds beter behandelen. Binnen De Waag worden het WWW-protocol en EMDR dagelijks toegepast. Het is ingebed in de totale behandeling, waarbij ook aandacht is voor het vergroten van sociale vaardigheden, het hanteren van emoties en het herstel van het gezag van ouders.

Daarnaast is preventie van belang. Met interventies als *Signs of Safety* kunnen we beter omgaan met situaties van huiselijk geweld. Het is bekend dat huiselijk geweld een enorme impact heeft op de ontwikkeling van kinderen, tot in de volwassenheid toe. Uit onderzoek van Francien Lamers blijkt echter dat huiselijk geweld nau-

welijks terugkomt in de behandelplannen van de kinderen die in zorg zijn. Binnen De Opvoedpoli hebben we daarom het ‘Veiligheidsoverleg’ in het leven geroepen. Daarin bespreken we tweewekelijks alle gezinnen waar De Opvoedpoli bij betrokken is en waarbij sprake is van onveiligheid. We bespreken dan hoe we de onveiligheid bespreekbaar kunnen krijgen in het gezin. *Signs of Safety* en EMDR gaan hand in hand als het gaat om het bewerkstelligen van ‘veiligheid van buiten’ en ‘veiligheid van binnen’.”

In 2002 introduceerde je in Nederland het programma VoorZorg, dat gebaseerd is op het Amerikaanse programma *Nurse Family Partnership* van David Olds. Wat betekent dit programma voor de preventie van kindermishandeling en ernstige ontwikkelingsproblemen bij jonge kinderen?

“VoorZorg is een intensief begeleidingsprogramma waarbij jonge aanstaande moeders, tot 25 jaar oud, die kwetsbaar zijn vanwege psychische, sociale en economische factoren, verpleegkundige ondersteuning krijgen tijdens hun zwangerschap tot twee jaar na de geboorte van het kind. Daarbij is aandacht voor de gezondheid van moeder en kind, voor de opvoedingsvaardigheden, maar ook voor de partnerrelatie en de communicatievaardigheden. Zo zijn er interventies gericht op het verminderen van middelengebruik, waaronder sigaretten. Van roken tijdens de zwangerschap is bekend dat het invloed heeft op het kinderbrein en dat kinderen sneller prikkelbaar zijn, wat weer gerelateerd is aan huiselijk geweld als ouders veel stress hebben. Op deze manier kun je preventief werken. De onderzoeksresultaten in Nederland zijn zeer positief: in een trial met 460 tienerzwangere jonge vrouwen kon ik aantonen dat door de inzet van VoorZorg er 45 procent minder huiselijk geweld, kindermishandeling en verwaarlozing bij de begeleide gezinnen voorkomt. Met VoorZorg wil ik de cyclus van intergenerationale overdracht van geweld doorbreken en voorkomen dat processen van sociale ongelijkheid deze kinderen vroegtijdig op achterstand zetten.”

Wie wil je de volgende keer aan het woord laten in deze rubriek en wat is je vraag?

“Helen Verhagen. Zij werkt als GZ-psycholoog bij De Opvoedpoli in een klein team dat zich richt op de aanpak van huiselijk geweld. Ik wil haar vragen hoe zij veiligheid in het gezin integreert met het werken aan vroegkinderlijke trauma’s van de betrokken kinderen.” ■